

Land, og det stadige Krav fra de smaa ude i Landet burde nødvendigvis føre til, at dette Spørgsmaal blev taget frem, og at disse forskellige i hverandre indgribende Forhold ved denne Sag bleve undergivne en Reformlovgivning, som kom de Tusinder af Smaafolk til Gavn, der nu i saa høj Grad vente paa at faa Forbedringer i deres Kaar. Thi det bør erindres, at under de Godsejere og Gaardejere, der have været allierede, staa Husmænd, Landarbejdere og Tjenestetyende og for den Sags Skyld ogsaa Fæstebønder, Forpagtere og Fæstehusmænd — kort sagt, hele den Gruppe af Mennesker, der leve paa Landet under højst ublide og trælsomme Kaar. Alle disse Mennesker gjorde sig i 1901 Forhaabninger om, at nu oprandt der for dem bedre Tider, efter at Bønderne havde holdt deres Indtog i Regeringen. Men de bleve skuffede, thi de 8 Aar have ikke bragt dem de Resultater, de havde Grund til at vente i 1901, da det saakaldte Systemskifte indtraf.

Der er navnlig to Omraader ved Jordspørgsmaalet paa Landet, jeg vil tillade mig at henpege paa, det er Fæstevæsenet og Jagtretten. Det er ret betydningsfulde Sager for en Del af Landbefolkningen, og jeg haaber, at den højtærede Landbrugsminister med Velvillie vil omfatte dem, og saa snart Tiden byder sig dertil, søge at indføre de nødvendige Reforme. Begge Dele have været omtalt adskillige Gange tidligere, og det er ganske naturligt. Thi de bestaaende Fæsteforhold avle ganske naturligt en Mængde Misfornøjelse. Fæstevilkaarene ere meget forskelligartede. Der findes her i Landet vistnok henvend 4,000 Fæstere. De leve vel ikke alle under samme slette Vilkaar, men en meget stor Del har i høj Grad ublide Kaar. Der findes selvfølgelig humane Godsbesiddere. Men der bliver under de nu bestaaende Fæsteforhold Plads for Vilkaarlighed, og der øves Vilkaarlighed, som føles i høj Grad. Der er intet Paabud om Størrelsen af Indfæstningen og Størrelsen af det aarlige Landgilde. Fæstere og Forpagtere pines ofte under meget ublide Vilkaar. Der er som bekendt Godsejere, som have Brug for mange Penge, Godsejere, som aldrig faa Indtægter nok og have store Udgifter. De have Udgifter til Væddeløbsheste, Udgifter til Spil, til Rejser og Selskaber, og alt dette skal skaffes til Veje ved andres Arbejde, ved at udpine dem, der dyrke Jorden for Godsbesidderen. Der er altsaa mange Forhold, der gøre Tilværelsen i høj Grad ublid for Fæstere og Forpagtere. Der er

de høje Afgifter og paa sine Steder Bønder, naar det hænder Fæsteren at falde i Unaade hos Godsbesidderen. Og dette sidste er forholdsvis let. Jeg skal nævne et Eksempel, som vistnok ikke mangler Sidestykke. Det hændte — det er vel et Par Aar siden, da der blev afholdt nogle Møder af disse — at en Mand, som havde deltaget i et saadant Møde, fik sit Navn nævnt i Referatet; han havde lovet at ville modtage Indmeldelser, Paategninger paa Lister over dem, der vilde slutte sig til Bevægelsen, og straks efter at disse Referater vare fremkomne i Bladene, fik vedkommende Mand fra Godset en Skrivelse med en alvorlig Røffel fra Godsejeren og en Meddelelse om, at han kunde flytte, hvis han var misfornøjet. Saaledes er Friheden under Godsbesidderen for dem, der slide og slæbe de store Afgifter sammen, som Godsbesidderen skal have, for at han kan leve et efter sine Forhold anstændigt Liv. Der er ikke overvældende megen Frihed for disse Folk, som have at rette sig efter Forskrifter fra Herremanden baade med Hensyn til Jordens Drift og meget andet; derfor er det naturligt, at der er en stærk Bevægelse oppe blandt disse Folk for at komme bort fra disse unaturlige Forhold ind under mere menneskelige Tilstande. Her slide disse Folk et langt Liv paa andres Ejendom, og mange Steder faa de ingen Hjælp hverken til Nybygninger eller til Dræning eller til andre nødvendige Foranstaltninger, og naar de en Gang forlade Stedet, enten naar de dø eller af anden Grund, faa de ingen som helst Erstatning for, hvad de i Tidens Løb have ofret paa Ejendommen. Derimod er det hændt, at Børnene, som kom efter Faderen, have maattet betale for, hvad Faderen en Gang i sin Tid havde ofret paa Ejendommen, det gaar i Godsbesidderens Lomme ligesom alt det øvrige. Jeg skal nævne et saadant Eksempel. En Mand, som havde en saadan Ejendom, havde i Tidens Løb bygget et saa godt som helt nyt Hus paa denne Jord, og han havde gjort det for sine egne Penge uden noget som helst Tilskud eller Erstatning fra Godsbesidderen. Saa døde Manden, og hans Søn ønskede at overtage Ejendommen og mente, at det i hvert Fald maatte blive paa de samme Vilkaar, som Faderen havde haft. Man saa da paa Huset, og Godsbesidderen sagde, at det var et rigtigt dejligt Hus; det maatte der betales noget mere for, og der blev da lagt et Par Hundrede Kroner paa. Sønnen maatte som Følge deraf betale en Gang til, hvad Faderen i